
AVUI COMENTEM

Llibres

Revista Catalana de Psicoanàlisi, Vol. XXXV/2

***ORGANIZACIÓN PSICÓTICA DE LA PERSONALIDAD.
CLAVES PSICOANALÍTICAS***

ANTONIO PÉREZ-SÁNCHEZ

Barcelona, Herder Editorial, 2018, 375 p.

«Que a les psicosis resulta evident allò que
a les neurosis només amb molta feina
s'aconsegueix extraure a la superfície...»

S. Freud, 1925. Autobiografia

Aquest llibre de recent publicació és el 26è volum de la col·lecció 3P (*Psicopatología y psicoterapia de la psicosis*) que dirigeix Jorge Tizón i que des de l'any 2007 ha publicat, en llengua castellana, obres de contingut molt divers: des d'enfocaments cognitivoconductuals, psicoanalítics o de rehabilitació fins a aportacions neurobiològiques sobre els processos psicòtics, la farmacologia, el diàleg obert, les intervencions familiars, etc. de

manera que ha esdevingut una referència ineludible per a professionals de disciplines i interessos molt diversos.

En aquesta ocasió, amb el seu llibre, Antonio Pérez-Sánchez s'endinsa en la fabulosa aventura, amb característiques de viatge homèric, de relatar el tractament psicoanalític d'una persona que pateix un trastorn esquizofrènic de llarga evolució i que, abans d'iniciar aquest tractament, ha hagut de fer diversos ingressos en centres hospitalaris psiquiàtrics i tractament farmacològic amb neurolèptics. En el decurs del viatge fa un desenvolupament teòric sobre la comprensió del món intrapsíquic dels trastorns/estructures psicòtics i una proposta tècnica sobre les característiques pròpies per als tractaments psicoanalítics.

Al llarg de tota l'obra es combina la minuciosa descripció de les sessions amb la reflexió/supervisió sobre el que ha passat, i el desenvolupament d'una explicació científica des de la teoria psicoanalítica. El llibre es basa en l'estudi en profunditat d'un cas (gairebé de manera exclusiva) per proposar una explicació sobre el funcionament mental de l'«organització psicòtica de la personalitat», com l'anomena P.S. Antonio Pérez-Sánchez és citat amb les dues inicials del seu cognom diverses vegades en el llibre.

Seguint els estudis de diversos autors -Klein, Bion, Meltzer, Segal...-, l'autor proposa que l'«organització psicòtica de la personalitat» (OPsP) està caracteritzada per un predomini enorme de l'escissió i la identificació projectiva, que s'alcen com fèrries defenses davant del dolor psíquic que comporta afrontar la realitat, com el que pateix la pacient i, per extensió, les persones que comparteixen aquest tipus de funcionament mental de manera predominant; de fet, tots els individus compartiríem aquest tipus d'organització, en major o menor grau, però alguns a gran escala. L'aprofundiment en la comprensió d'aquesta OPsP, pròpia del desenvolupament de mecanismes primerencs de funcionament que s'han patològitzat, i que també és compartida per individus amb estructures límits entre les quals hi ha les neuròtiques, comporta la consideració que l'OPsP es pot observar, amb diversa intensitat, en qualsevol relació terapèutica psicoanalítica i, per tant, aquests mecanismes hauran de ser abordats en el curs de qualsevol tractament psicoanalític.

Destacaria com un element de transcendència especial en l'obra, la revisió de les possibles indicacions per proposar una psicoanàlisi en pacients amb aquest tipus d'organització, que l'autor considera el tractament d'elecció: sempre que sigui possible i que es donin les condicions suficients tant de l'individu (la seva estructura mental, el seu desig de conèixer, la tolerància al dolor inevitable en el contacte amb la realitat) com del seu entorn, familiar, social, de suport psiquiàtric i sanitari en general, entenen que és probable que les condicions suficients es donin en un nombre restringit de casos, en els quals, ens diu P.S., «potser sigui l'única alternativa terapèutica possible [...] tot i l'enorme dificultat que comporta la intervenció per assolir unes fites potser discretes, encara que importants».

En el llibre es revisen, s'avaluen i es proposen algunes modificacions sobre l'enquadrament estàndard de la psicoanàlisi alhora que se'n destaca la utilitat i necessitat, sempre que vagin adreçades a la feixuga tasca de mantenir la tècnica psicoanalítica centrada en l'anàlisi de la transferència, alhora intensa i fràgil, en aquest tipus de pacient en la relació terapèutica com a eina de treball.

La revisió del pensament delirant i dels aspectes tècnics -capítols 6 i 7- em sembla especialment interessant per a la pràctica clínica, perquè aporta consideracions molt escaients que han de permetre als professionals comprendre més profundament la comunicació d'aquest tipus de pacients i amb aquest tipus de pacients, i també organitzar els processos psicoterapèutics amb pacients d'aquestes característiques, sigui quin sigui el marc en què vulgui i pugui desenvolupar-lo.

El lector pot seguir minuciosament des de les entrevistes inicials de valoració fins a les darreres sessions descrites al llarg d'un tractament del qual tenim referències, de manera discontinua, fins a la sessió número 491. En una primera part trobem una descripció transversal que utilitza el material de les sessions per il·lustrar les aportacions teòriques i, en una segona, el material clínic s'organitza longitudinalment, fet que permet fer-ne també un seguiment cronològic. Es tracta d'un relat del procés terapèutic viu, valent, on «sentim» el patiment de tots dos protagonistes i també d'alguns dels personatges secundaris amb múltiples vicissituds, d'entre les quals destacaria la necessitat de fer alguns ingressos psiquiàtrics durant els quals s'arriba a témer que es produirà l'abandonament definitiu del tractament; amb avenços, però també retrocessos que a estones fan patir per la crua sinceritat, mentre que la percepció dels resultats favorables assolits progressivament mitjançant notables esforços reconforta.

Al meu parer, és una aportació important per a psicoterapeutes interessats en el tractament de la psicosi i també per al conjunt de professionals, psiquiatres, infermers, treballadors i educadors socials, en els quals recau majoritàriament, en el nostre sistema sanitari actual, l'atenció dels pacients amb trastorns esquizofrènics i similars. Aquest llibre posa de manifest que és possible i necessari un enfocament, en les persones que pateixen aquest tipus de trastorn, que eviti el *furor curandis*, la recerca desafortada per fer remetre, al preu que sigui i tan aviat com sigui possible, l'anomenada simptomatologia productiva dels pacients amb trastorns psicòtics: les idees delirants i les alteracions sensoperceptives, que podem interpretar com a projeccions enormes que els allunyen d'una realitat que senten intolerable i que, des de la semiologia psiquiàtrica, són considerats fenòmens «aberrants» cabdals. És necessari promoure la comprensió del seu significat tant per part dels individus com per part dels que sincerament volen ajudar-los a mitigar el terrible dolor psíquic que expressen i que els caracteritza.

Voldria acabar amb una cita literal de P.S.: «Si bé el professional no pot acceptar com a certa la realitat delirant del pacient, l'únic que pot fer és defensar la seva pròpia realitat, la del seu mètode de treball, sense tractar d'imposar-la».

Recensió: David Clusa i Gironella